

Lana Šehović, Fatima Hadžić, Jasmina Talam, Tamara Karača Beljak. *Stories about music in Bosnia and Herzegovina: dedicated to Folke Rabe*. Sarajevo; Stockholm: Institute of Musicology, Academy of Music, University of Sarajevo; Svenski visarkiv / Caprice Records, The Swedish Performing Arts Agency, 2022., 221 str.

Ova knjiga kod čitatelja stvara dojam da ulazi u vrijeme u kojemu je, zahvaljujući putnicima, istraživačima i predanim etnomuzikolozima, zabilježena narodna mudrost i radost življenja. Bosanski čovjek, osobito onaj na selu, živio je kroz pjesmu i za pjesmu. Sve svoje životne nedaće i radosti pretakao je u riječ i zvuk te si tako olakšavao trenutke koji su ga snašli, dijeleći s drugima svoju bol ili (ne)sreću. Pjesme i zvuke zabilježili su pregaoci koji su shvatili da vrijeme neumitno bježi te, ako se ne zabilježi, narodna domišljatost čekati neće. Vjerojatno su seljani bili začuđeni interesom stranih istraživača za njihovu tradiciju kojom su mukotrpno krčili svoje putove i čuvali sjećanja, ali su rado pristajali na suradnju. Zajedništvo koje se oslikava u zabilježenim tekstovima i izvedbama svjedoči o vremenu punom bogatih nadahnuća, nekako slobodnijem u svojoj nesputanoj kreativnosti.

Zanimljivo je bilo pratiti povijest Bosne i Hercegovine tijekom različitih razdoblja i različitih vladavina. I tko god njome upravljao, nije mogao oteti duh narodu i njegovoj spretnosti u izražajnosti. Autorice su svojim pristupom doista postigle da se osjeti, čak s nostalgijom, to prošlo vrijeme u kojem je običan čovjek plijenio svojom duhovitošću, ali i dosjetljivošću.

Naslov knjige kazuje da se radi o jedinstvenom djelu, koje će mnoge zaokupiti i prikovati im pažnju, osobito etnomuzikologe i etnologue, ali i pjesnike i književnike, povjesničare, učitelje. Narodno blago skriveno u koricama knjige, otkriveno od pojedinaca iz različitih razdoblja koji su bilježili, sa strašću istinskih istraživača, skrivena, skromno čuvana, bogatstva naroda Bosne i Hercegovine, otkriveno je marom autorica, koje su se pronađeno potrudile uokviriti na detaljan i profesionalan način (samo su fusnote posebno blago) i ponuditi široj čitalačkoj publici. Ne samo muzikolozima nego i istraživačima iz drugih oblasti ova je knjiga poseban izazov, pružajući im oslonac i mogućnost prilagodbe i primjene otkrivenih podataka u matičnim područjima. Tako je za pedagošku antropologiju ovaj tekst biser iz kojega se mogu crpsti odgojni i obrazovni pristupi njezinih stanovnika, koji su znali mudro upravljati svojim obiteljima tijekom stoljeća.

Sačuvani zapisi iz vremena Austro-Ugarske u kojemu su strani istraživači (Murko, Volter, Subak, Kuba) zabilježili vokalne izvedbe lokalnoga stanovništva bez sumnje su, kako i autorice ističu, neprocjenjivi svjedoci jednoga vremena i izvedbi koje se više nigdje ne mogu čuti.

Istraživanja između dva rata, u razmjerno kratkom periodu, bila su također važna i otkrivaju velik interes europskih, ali i američkih istraživača za područje Bosne i Hercegovine i njezinu bogatu glazbenu i folklornu tradiciju. Time je ova knjiga korisna i važna jer povezuje običnoga čitatelja s prošlim vremenima i daruje bogate podatke o strancima koji su uvidjeli potencijal bosanskohercegovačkih krajeva i nastojali zabilježiti karakteristike pjevanja i izričaja toga vremena u vrijeme kad lokalnih stručnjaka

nije bilo. Cvjetko Rihtman, još jedan stranac koji je zavolio ovu zemlju i posvetio joj svoj život i djelo, zajedno s Marićem i Miloševićem, sačuvao je vrijedno blago uz velik trud i napor. Zanimljiv je i podatak da su svi strani stručnjaci koji su se bavili glazbom, a koji nisu ostali u Bosni i Hercegovini, ponijeli sa sobom utjecaje tradicionalne glazbe i ukomponirali ih u svoja kasnija djela.

I komadi s pjevanjem prikazani u Narodnom pozorištu svjedoče o toj sprezi narodne pjesme i prenošenja tradicijskih vrijednosti kroz tekst i glazbu, što je odgovalo i publici i skladateljima. Nerijetko su učitelji, kao jedini pismeni u ruralnim područjima, bili ti koji su prikupljali tekstove narodnih pjesama, zapisivali ih, a onda bi ih stručnjaci prilagodili i uglazbili kao što je Plecity učinio u Banjoj Luci.

Dijelovi knjige jednostavno odišu daškom starine i čovjek poželi vratiti se u ono vrijeme da bi osjetio duh narodnoga stvaranja koje je nastajalo na živim primjerima i iskustvima, često u muci i neimaštini. Glazbenicima je ostajalo na svoj način popratiti tekst i tako nastaje umjetnost koja privlači i izaziva. Interes za tradicionalnu glazbu između dva rata oslikava se i u natječaju u organizaciji HKD-a „Napredak”, prvom takvom u povijesti Bosne i Hercegovine, a tražio je nove kompozicije bazirane na narodnim pjesmama. Ni nagrada nije bila mala – 10 tisuća dinara.

Doktor Krauss, koji svira gusle i uči ranjenike iz Bosne i Hercegovine osnovnoj pismenosti dok u bolnici u Beču provode svoje dane, doista je bio svestrana osoba, očarana bosanskohercegovačkim narodima i njihovom tradicijom, koju je proučavao slušajući usmena kazivanja, bilježeći priče, pjesme, ali i stječući spoznaje o mogućnostima instrumenata toga područja. U njegovim zapisima i komentarima o guslarima pronalazimo didaktički pristup učenju i pamćenju koji opisuje dječak Dizdarević, koji poslije postaje cijenjeni guslar. Jelica Belović-Bernadzikowska spominje se nekoliko puta u knjizi, kao i njezin sin Vladimir, i to je još jedna od značajki ove svestrane učiteljice, spisateljice, etnologinje, prevoditeljice i znanstvenice, koja je jedina u Bosni i Hercegovini zabilježila narodne vezove i bavila se etnologijom kad nitko nije, te se dopisivala sa svjetskim imenima ovoga područja. Ovdje ju zatječemo kako pomaže dr. Kraussu na terenu, prevodeći i transkribirajući tekstove.

Folke Rabe i Cvjetko Rihtman interesom za glazbenu tradiciju žitelja sela Kutu sačuvali su zvukove toga sela, koje živi još jedino u sjećanju svojih raseljenih žitelja i zapisima ovoga dvojca, koji su bili dovoljno inspirativni da izrode znatiželju autorica i dovedu do objavljivanja ove knjige.

Iz svega navedenog vidljivo je da su strani skladatelji popunili prazno mjesto u glazbenom životu Bosne i Hercegovine u različitim povijesnim razdobljima. Općenito su imali snažan utjecaj na kulturni razvoj Bosne i Hercegovine. Ujedno je to upozorenje za današnje istraživače: ne izgubiti osjetljivost za duhovna nadahnuća, koja su prvenstveno stvar budnosti i znatiželje.

Ova knjiga kvarteta autorica koje su, svaka iz svojega znanstvenog pregalaštva, utisnule u nju rezultate svojega rada doista je vrijedan doprinos. Uspjele su ujediniti Istok i Zapad, Sjever i Jug i prikazati Bosnu i Hercegovinu kao zemlju bogatu i kvalitetnu u njezinoj kreativnoj različitosti!

Snježana Šušnjara